

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	«Теоретико-методологічні проблеми психології» Курс викладається українською мовою.
Викладачі	О.В.Гудима, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології
Профайл викладачів	https://moodle.kpnu.edu.ua/user/profile.php?id=175
E-mail:	hudyma@kpnu.edu.ua
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=390
Консультації	Консультації проводяться щовівторка (15 ⁰⁰ -16 ³⁰), місце проведення – аудиторія 21

2. Анотація курсу

Теоретико-методологічні проблеми психології утворюють верхню ступінь багаторівневої системи психологічної підготовки. Теоретико-методологічні проблеми психології характеризують її предмет, категоріальний устрій, пояснювальні принципи і ключові проблеми. В програмі також розглядаються психологічне пізнання як діяльність та історизм теоретичного аналізу.

3. Мета та цілі курсу

Мета курсу: підготовка магістрантів до здійснення теоретичного аналізу саморефлексії психологічної науки на різних етапах її становлення.

Основні завдання дисципліни:**теоретичні:**

- 1) розкрити рівні категорій психології;
- 2) оволодіти принципами детермінізму розвитку і системності, що пояснюють природу і характер конкретних психологічних феноменів і закономірностей;
- 3) підготувати студентів до аналізу психофізичної, психофізіологічної, психогностичної, психосоціальної проблем теоретичної психології;

практичні:

- 1) виробити вміння здійснювати аналіз співвідношення предмета і методів психологічного дослідження, категоріальну оцінку обґрунтованості психологічних концепцій, причин виникнення розвитку і розпаду психологічних шкіл.

4. Формат курсу

Очний (offline)

Навчальна дисципліна забезпечує внесок у формування таких компетентностей, передбачених освітньою програмою підготовки магістрів спеціальності «Психологія»:

Інтегральна компетентність: Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

Фахові компетентності:

- здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики;
- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності;
- здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, **програмними результатами вивчення** дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» є такі:

- здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації;
- здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності;
- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

5. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Психологія, 053 Психологія	Психологія, 053 Психологія
Рік навчання/ рік викладання	перший / 2022-2023	перший/ 2022-2023
Семестр вивчення	перший	перший
нормативна/вибіркова	нормативна	нормативна
Кількість кредитів ЄКТС	5 кредити ЄКТС	5 кредити ЄКТС
Загальний обсяг годин	150	150
Кількість годин навчальних занять	50	18
Лекційні заняття	24	8
Практичні заняття	26	10
Семінарські заняття	0	0
Лабораторні заняття	0	0
Самостійна та індивідуальна робота	100	132
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

6. Пререквізити курсу

Передумовою для вивчення дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» має бути вивчення таких дисциплін, як «Загальна психологія», «Історія психології», «Філософія психології».

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загально вживаних програм і операційних систем.

8. Політики курсу

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Література. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

9. Схема курсу

К–ть акад. год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності	Матеріали	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
2 акад. год.	Тема 1. Теорія та методологія в науці	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 2. Наука та наукове знання	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 3. Специфіка методології в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 4. Основні теоретичні підходи в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 5. Парадигми та дихотомії в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 6. Конкретно-науковий рівень методології в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу

2 акад. год.	Тема 7. Категорія відображення в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 8. Категорія діяльності в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 9. Мотивація як базова категорія психології.	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 10. Проблема особистості в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 11. Спілкування як базова категорія психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 12. Закони та проблеми в психології	Лекція/ Дискусія	Текст лекції	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Анотувати прочитану додаткову літературу	Присутність на лекції та активна участь у дискусії.	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 1. Теорія та методологія в науці 1.Теорія і методологія в складі наукового знання.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції.	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу

	2. Рівні методології. 3. Філософський рівень методології. 4. Загальнонауковий рівень методології.				2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття		
2 акад. год.	Тема 2. Наука та наукове знання 1. Наукове та ненаукове знання. 2. Структура сучасного наукового знання. 3. Способи побудови та підтвердження наукових теорій. 4. Закони у складі наукового знання. 5. Знаково-символічні засоби науки.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 3. Специфіка методології в психології 1. Особливості психологічного знання. 2. Ненаукове психологічне знання та можливість психологічного знання як наукового. 3. Структура психологічних теорій. Теоретичні та емпіричні методи в психології. 4. Моделюючий підхід в теорії пізнання та психологічні гіпотези.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
4 акад. год.	Тема 4. Основні теоретичні підходи в психології 1. Історія розвитку уявлень про наукове пізнання. 2. Раціональна та емпірична психологія. 3. Асоціативна психологія як один з перших напрямів. 4. Психологічні теорії періоду відкритої кризи. 5. Сучасне розуміння предмету та завдань психології.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу

2 акад. год.	Тема 5. Парадигми та дихотомії в психології 1. Поняття парадигми та наукової революції (за Т. Куном). 2. Принцип фальсифікації гіпотез в теорії критичного реалізму К.Поппера. 3. І. Лакатос та концепція внутрішньої єдності доказів та спростування. 4. Старі дихотомії у сучасних наукових підходах. 5. Постнекласична наука та її основні відмінності.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 6. Конкретно-науковий рівень методології в психології 1. Психічні явища як предмет вивчення у психології. 2. Етапи побудови психологічних теорій. 3. Психіка в контексті різних підходів. 4. Наукове пізнання психічних явищ. Форми психологічних знань. 5. Проблема пояснення психічних явищ.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 7. Категорія відображення в психології 1. Категоріальний лад психології. 2. Відображення з точки зору різних підходів. 3. Системна природа психічного відображення. 4. Рівні психічного відображення. 5. Активність психічного відображення.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 8. Категорія діяльності в психології 1. Загальна характеристика діяльності в психології.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції.	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу

	2. Діяльнісний підхід: основні напрямки досліджень. 3. Структурний, процесуальний та функціональний аналіз діяльності. 4. Соціальна природа діяльності та основні її види.				2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття		
2 акад. год.	Тема 9. Мотивація як базова категорія психології. 1 Поняття мотивації та мотиву в психології. 2. Структура мотивації. 3 Структура мотивації. 4 Теорії мотивації. 5 Мотивування та його методи.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 10. Проблема особистості в психології 1. Підходи до розуміння особистості в сучасній психології. 2. Розвиток поняття «особистість» у психології. 3. Структура особистості. 4. Л.С.Виготський про особистість. 5. Основні постулати теорії особистості	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 11. Спілкування як базова категорія психології 1. Відносини (спілкування) як категорія в психології. 2. Загальна характеристика спілкування. 3. Структура процесу спілкування. 4. «Формула» спілкування.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції. 2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу
2 акад. год.	Тема 12. Закони та проблеми в психології 1. Закони в психології.	Практичне заняття	Завдання до практичного заняття	Основна Допоміжна	1.Опрацювати текст лекції.	Виконання завдань – 12 балів	Згідно розкладу

	2. Основні проблеми психологічної науки: 2.1. Психофізіологічна проблема. 2.2. Психогностична проблема. 2.3. Психомотиваційна проблема. 2.4. Психопраксична проблема. 2.5. Психосоціальна проблема.				2. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття		
--	--	--	--	--	--	--	--

10. Система оцінювання та вимоги

Навчальні досягнення студентів оцінюються за 12-бальною системою.

Орієнтовні критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів. Відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти відповідь у підручнику.
	3	Студент намагається аналізувати на основі володіння елементарними знаннями і навичками; робить спроби виконання завдань і дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.

Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями; орієнтується у поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні у нього труднощі.
	5	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (проте з окремими помилками); вміє працювати з літературою, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічний дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує навчальний матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення, висновки.
	9	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.

Високий (творчо-професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати навчальний матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою, самоосвітою; логічно та творчо викладає матеріал в усній і письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на навчальних заняттях приймається рівним 12.

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до практичних, семінарських, лабораторних занять, в журнал академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять та має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Поточну заборгованість, пов'язану з непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4,5,6), достатнього (7,8,9) та високого рівня (10,11,12).

Написання модульних контрольних робіт, виконання завдань самостійної роботи та індивідуальних завдань обов'язкові. До їх виконання допускаються всі студенти. Невиконання МКР, самостійної та індивідуальної роботи оцінюється 0 балів.

Студенти, які за результатами виконання МКР, завдань самостійної та індивідуальної роботи отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, а також ті, що не з'явилися для їх виконання або не виконали їх завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Студенти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену.

Вважається, що студент підготувався до екзамену, якщо його рейтингова оцінка за результатами екзамену більша або рівна 24 балам (60 % від вагового балу оцінювання навчальних досягнень студента на екзамені).

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок студента на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації студентом поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них.

Поточний і модульний контроль (60 балів)			Екзамен	Сума
Змістовий модуль № 1 (60 балів)			40	100
Поточний контроль	Самостійна робота	МКР		
20 балів	10 балів	30 балів		

11. Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Карапетрова О.В. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Бердянськ: БДПУ, 2015. 177 с.
2. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
3. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: Талком, 2017. 245 с.
4. Солодухова О.Г., Резнікова О.А. Теоретико-методологічні проблеми психології: лекційний курс та інструктивно-методологічні матеріали: навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 053 «Психологія». Слов'янськ: ДВНЗ ДДПУ, 2016. 138 с.
5. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 191 с.

Допоміжна

1. Калюжна Є.М. Теоретичні та методологічні проблеми психології: робочий зошит до практичних занять. Запоріжжя: Видво ЗНУ, 2015. 60 с.
2. Велитченко Л.К. Методологічна сутність категорії підходу у науковому дослідженні / Л.К.Велитченко // Педагогіка і психологія. Науково-теоретичний та інформаційний журнал АПН України. –2019. -№2.
3. Крюкова М.А. Теоретико-методологічні проблеми психології (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології) / М.А. Крюкова – Одеса: Фенікс, 2020. – 34 с. - Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13458>.
4. Левченко Т.І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності. Київ : Нова книга, 2011. 448 с.
5. Філоненко М.М. Психологія спілкування. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 224 с.
6. Maslow A. H. The psychology of science: A reconnaissance / A. Maslow. – Maurice Bassett, 2004.